

Kielirajat ylittävää yhteistyötä ruotsinkielisissä lukioissa

Charlotta Engberg, Michaela Pörn ja Katri Hansell

Tässä artikkelissa tarkastellaan ruotsinkielisten lukioiden yhteistyötä suomenkielisten ja ulkomaalaisten lukioiden kanssa. Artikkelissa esitellään yhteistyön erilaisia muotoja, kuten vierailuja, yhteistä opetusta ja virtuaalista yhteydenpitoa. Artikkelin perustuu kartoitukseen, joka tehtiin osana Åbo Akademin ja Vaasan yliopiston yhteistä eLuokkatandem-hanketta. Hankkeen tavoitteena on tutkia ja kehittää luokkatandemia kielipedagogisena mallina virtuaalisissa oppimisympäristöissä sovellettavaksi. Kartoituksen tavoitteena oli ennen uuden hankkeen aloittamista selvittää, millaista yhteistyötä lukioissa jo tehdään.

Viime vuosina kaksikieliset koulutusratkaisut ovat olleet polttava puheenaihe suomalaisessa mediassa (esim. Boyd & Palviainen 2015; Karjalainen & Pilke 2012). Suurennuslasin alla ovat olleet muun muassa yhteiset tilat jakavat kieliparikoulut, mahdolliset kaksikieliset koulut ja yleensäkin toisen kotimaisen kielen oppiminen ja opetus (Sahlström, From & Slotte-Lüttge 2013; Sundman 2013; Toropainen 2010; Tuokko 2009).

Aikaisempi tutkimus on peräänkuuluttanut aktiivisia ja systemaattisia ratkaisuja sekä yhteistyötä toisen kotimaisen kielen opetuksen tehostamiseksi. Samalla pelkästään tilojen jakaminen toisen kieliryhmän kanssa on osoittautunut kielen oppimisen kannalta jokseenkin hyödyttömäksi (esim. Sahlström et al. 2013).

Käynnistäessämme syksyllä 2015 uutta [eLuokkatandem-hanketta](#), joka perustuu kielirajan ylittävälle aktiiviselle yhteistyölle, tutkimusryhmässämme heräsikin lukuisia

kysymyksiä siitä, minkälaista yhteistyötä lukioissa jo tehdään. Onko ruotsinkielisillä ja suomenkielisillä lukioilla yhteistyötä toistensa kanssa? Onko yhteistyötä myös ulkomaalaisten koulujen kanssa? Minkälaista yhteistyö on? Perustuuko yhteistyö ainoastaan lähitapaamisiin, vai onko osa yhteistyöstä myös virtuaalista?

Näihin kysymyksiin haemme vastauksia kaikkiin ruotsinkielisiin lukioihin kohdistuvalla kartoituksella, jonka tuloksiin tämä artikkeli keskittyy. Kartoituksen päätavoitteena on tarkastella suomen- ja ruotsinkielisten lukioden välistä yhteistyötä. Käytännön syistä kartoitukseen on kuitenkin valittu ruotsinkielisten lukioden näkökulma, sillä ruotsinkielisiä lukioita on huomattavasti suomenkielisiä vähemmän. Yhteistyön kartoittaminen pystytään kuitenkin saavuttamaan haastattelemalla ainoastaan yhden kieliryhmän rehtoreita.

Kielirajat ylittävä yhteistyö

Yhtenä kartoituksen keskeisimpänä tarkoituksena oli selvittää, tehdäänkö ruotsinkielisissä lukioissa ylipäättään kielirajan ylittävää yhteistyötä. Kartoitus toteutettiin puhelinhaastatteluina lukioden rehtoreiden kanssa. Rehtoreiden vastauksista selviää, että kielirajan ylittävää yhteistyötä joko suomenkielisen tai ulkomaalaisen koulun kanssa on kaikilla paitsi kahdella lukiolla (34/36). Tätä voidaan pitää merkittävänä määränä ja todeta, että lähes kaikissa ruotsinkielisissä lukioissa on ainakin jonkinasteista yhteistyötä. Yhteistyötä suomenkielisten koulujen kanssa (29/36) tehdään ainoastaan hieman enemmän kuin ulkomaalaisten koulujen kanssa (25/36). Yli puolessa lukioista yhteistyötä tehdään sekä suomenkielisten koulujen että ulkomaalaisten koulujen kanssa (20/36).

Huomion arvoista on myös, että yhteistyön toinen osapuoli ei aina ole toinen lukio. Yhdessä lukiossa tehdään esimerkiksi suomenkielisen alakoulun kanssa yhteistyötä, jossa lukion ruotsinkieliset opiskelijat käyvät opettamassa tiettyjä taitoja alakoululaisille suomeksi muun muassa liikunnantunneilla. Toisessa koulussa taas yhteistyötä tehdään suomenkielisen yliopiston kanssa.

Yhteistyön luonne

Tavoitteena oli myös selvittää, millaista yhteistyötä lukioissa tehdään. Kartoitus osoittaa, että tavallisin yhteistyön muoto on ns. "vierailuyhteistyö" tai "ystäväkouluyhteistyö", joka pitää sisällään koulujen vastavuoroiset vierailut.

Tunnusomaista tämän tyyppiselle yhteistyölle on koulujen vieraileminen toistensa luona esimerkiksi kerran tai kaksi vuodessa.

Vierailuyhteistyö on yleistä sekä suomenkielisten (24/36) että ulkomaalaisten (23/36) koulujen kanssa. Puolella lukioista on vierailuyhteistyötä sekä suomenkielisten että ulkomaalaisten koulujen kanssa (18/36). Moni rehtori kuvaili näitä vierailuja yleisiksi vierailuiksi, joissa vierailulle tulevat opiskelijat osallistuvat kaikille oppitunneille kyseisten päivien aikana. Muutama rehtori ilmaisi myös huolensa tämäntyyppisten vierailujen pedagogisesta arvosta, sillä tyypillistä näille vierailuille on, että ne ovat jo vakiintuneita ja rutiininomaisia vierailuja, joita on tehty jo useana vuonna, eivätkä ne usein ole kytköksissä mihinkään tiettyyn oppiaineeseen. Muutama lukio jakaa tilansa suomenkielisen lukion kanssa, ja näissä kouluissa yhteisiä aktiviteetteja on järjestetty myös esimerkiksi oppilaskuntien toimesta. Näissä kouluissa "ystäväkouluyhteistyö" on kehittynyttä ja vierailuja kieliryhmien välillä on usein.

Yhteistyön luonne	Lukioiden lukumäärä (N = 36)
Vierailuyhteistyö(ulkomaalaiset koulut)	24
Vierailuyhteistyö(suomenkieliset koulut)	23
Yhteistyötä kieltenopetuksessa	15
Käytännön yhteistyötä suomenkielisten koulujen kanssa (yhteisiä kursseja ym.)	12
Yhteistyötä muissa aineissa	8

Poikkeuksia, joissa vierailuja on mietitty pedagogisesti, on toki useita. Hyvinä esimerkkeinä mainittakoon muutama lukio, joista yksittäiset oppilaat tekevät vierailuja suomenkielisiin tai ulkomaisiin lukioihin jopa kokonaisiksi jaksoiksi.

Monet vierailuyhteistyötä järjestävät lukiot ilmoittivat myös yhteistyön olevan kytköksissä tiettyyn oppiaineeseen, useimmiten johonkin kieleen. Yhteistyötä kieltenopetuksessa onkin monessa lukiossa (15/36). Tällä yhteistyöllä tarkoitetaan esimerkiksi yhteistyön saksalaisen koulun kanssa tähtäävän nimenomaan opiskelijoiden saksan kielen oppimiseen. Tästä kieltenvälisestä yhteistyöstä suuri osa (12/15) tapahtuu suomenkielisten lukioiden kanssa.

Tyypillistä on, että opiskelijat tapaavat toisiaan vierailujen muodossa, mutta fokus on kielenoppimisessa. Tähän kategoriaan kuuluvat myös ne lukiot, joissa järjestetään esimerkiksi tandemia toisen kieliryhmän kanssa (lisää tietoa tandemista ks. esim.

Brammerts & Calvert 2003; Karjalainen, Pörn, Rusk & Björkskog 2013; Karjalainen & Pörn 2015).

Monessa koulussa on myös käytännön yhteistyötä suomenkielisten koulujen kanssa (12/36). Tämä tarkoittaa esimerkiksi sitä, että kursseja järjestetään yhdessä tai että ruotsinkielisen lukion opiskelijat voivat osallistua suomenkielisen lukion kursseille ja päinvastoin. Joissakin kaupungeissa lyhyitä kieliä lukeville järjestetään opetusta yhdessä (esim. espanja, venäjä). Tätä käytännön yhteistyötä tapahtuu luonnollisesti eniten vahvasti suomenkielisillä tai kaksikielisillä paikkakunnilla, joissa yhteistyö toisten ruotsinkielisten lukioiden kanssa ei samalla tavalla ole mahdollista. Esimerkiksi perinteisten kielisaarekkeiden (Oulu, Kotka, Pori, Tampere) kaikilla ruotsinkielisillä lukioilla on tai on ollut jonkinlaista käytännön yhteistyötä suomenkielisten koulujen kanssa kurssien muodossa.

Yhteistyötä muissa aineissa kuin kielissä on rehtoreiden mukaan ainoastaan kahdeksalla lukiolla (8/36). Tällaista yhteistyötä on esimerkiksi kemiassa tai kuvaamataidossa joko ulkomaalaisen tai suomenkielisen koulun kanssa.

Virtuaalinen yhteistyö

Mielenkiintoisena tuloksena voidaan nostaa esille usean koulun virtuaalinen yhteistyö suomenkielisten ja ulkomaalaisten koulujen kanssa. Vaikka kaikilla yhteistyötä tekeville kouluilla yhteistyö toteutuu lähitapaamisina, hieman yli puolet kouluista on myös virtuaalisessa kontaktissa yhteistyökoulujen kanssa (19/36). Vaikkakin monella koululla on virtuaalista yhteistyötä, sen voidaan todeta olevan pääosin lähitapaamisten välillä tapahtuvaa yhteyden ylläpitämistä. Yhteistyö ulkomaisten koulujen kanssa lähitapaamisten välissä tai niitä ennen tapahtuu virtuaalisesti suurimmassa osassa kouluista (13/19). Tähän yhteistyöhön kuuluvat muun muassa oppilaiden toisilleen lähettämät sähköpostit ja yhteiset facebook-ryhmät. Suomenkielisten koulujen kanssa tämäntyyppistä virtuaalista yhteydenpitoa on noin puolella kouluista (9/19). Tyypillistä on, että koulut haluavat oppilaiden tutustuvan toisiinsa jossain määrin jo ennen tapaamista. Huomionarvoista on myös, että tämä yhteydenpito tapahtuu lähes aina kirjallisesti. Suullinen yhteydenpito esimerkiksi videopuheluiden avulla on huomattavasti harvinaisempaa.

Ainoastaan kolmessa koulussa (3/19) yhteistyö tapahtuu suuremmassa määrin tai ainoastaan virtuaalisesti. Näissä kouluissa yhteyttä yhteistyökouluun pidetään muun muassa *Skypen* tai yhteisten blogien välityksellä. Rehtoreiden mukaan kaikissa näissä

kolmessa tapauksessa on ollut kyse ulkomaille suuntautuvasta yhteistyöstä. Suomen sisällä tapahtuvat yhteistyöprojektit vaikuttavat panostavan lähitapaamisiin, ja virtuaalinen yhteydenpito nähdään ainoastaan välttämättömänä lisänä ennen tapaamisia tai niiden välillä.

Ainoastaan yksi rehtori nosti esille yhteistyöprojektin, jossa oppilaat eivät lainkaan olleet tavanneet fyysisesti. Projektissa tehtiin yhteistyötä Yhdysvaltalaisen koulun kanssa, mikä luonnollisesti asettaa enemmän rajoitteita tapaamisille kuin Suomen ja Euroopan sisällä tapahtuva yhteistyö. Ylipäättänsä ruotsinkielisillä lukioilla on kuitenkin yhteistyötä myös Euroopan ulkopuolella. Yhteistyökouluja on Yhdysvaltojen lisäksi esimerkiksi Intiassa, Keniassa, Senegalissa ja Etelä-Afrikassa. Euroopassa yhteistyökouluja on usein Saksassa ja Ranskassa, ja muutamalla koululla on yhteistyötä myös Espanjassa.

Lopuksi

Ruotsinkieliset lukiot tekevät aktiivisesti kielirajan ylittävää yhteistyötä sekä suomenkielisten että ulkomaalaisten koulujen kanssa. Monet yhteistyöprojektit ovat kuitenkin vuosien takaa, ja rehtorien puheista saa käsityksen, että projektien suurin pedagoginen lisäarvo syntyy toista äidinkieltä puhuviin tai uuteen kulttuuriin tutustumisesta, mikä sinänsä on myös erittäin tärkeää. Lähes kaikki rehtorit ilmaisevat kuitenkin kouluilta löytyvän tahtoa kehittää näitä jo olemassa olevia yhteistyöprojekteja, jotta oppilaat oppisivat niiden avulla entistä enemmän.

Haasteena tässä kehittämistyössä rehtorit näkevät kuitenkin lukion uuden opetussuunnitelman voimaantumisen sekä ylioppilaskirjoitusten digitalisoitumisen, koska nämä uudistukset tuntuvat lisäävän opettajien työtaakkaa tällä hetkellä. Haasteena toimivalle yhteistyölle on myös sopivan yhteistyökumppanin löytäminen, sillä usein yhteistyön toteutus jää pitkälti kahden opettajan harteille, jolloin myös henkilökemioilla on toimivuuden kannalta oma merkityksensä.

On kuitenkin ilo huomata, että kouluista löytyy halukkuutta yhteistyöhön kielirajojen yli sekä lähitapaamisten että virtuaalisen yhteistyön muodossa. Keinoja tämän yhteistyön kehittämiseksi on monia, joista uutena virtuaaliseen yhteistyöhön pohjautuvana toimintamallina kielenopetuksessa voidaan nostaa esille eLuokkatandem-hanke, jonka puitteissa kysely tehtiin. Siinä toista kotimaista kieltä opitaan kielellisesti sekoittuneissa ryhmissä parityöskentelyyn pohjautuen. Näin ollen oppilaat saavat mahdollisuuden sekä tutustua samanikäisiin toiseen kieliryhmään kuuluviin että oppia toista kotimaista

kieltä heille uudella ja monen mielestä mielekkäällä tavalla. (esim. Karjalainen & Pörn 2015; Karjalainen et al. 2013; Pörn & Karjalainen 2013.)

Charlotta Engberg toimii tutkimusassistenttina Luokkatandem ja eLuokkatandem-hankkeissa Kasvatustieteiden ja hyvinvointialojen tiedekunnassa Åbo Akademiassa Vaasassa.

Michaela Pörn toimii suomen kielen didaktiikan professorina ja eLuokkatandem-hankkeen johtajana Åbo Akademiassa.

Katri Hansell (ent. Karjalainen) toimii Monikielisyysinstituutin projektijohtajana ja eLuokkatandem-hankkeen johtajana Vaasan yliopistossa.

Lähteet

Boyd, S. & Palviainen, Å. (2015). Building Walls or Bridges? A Language Ideological Debate About Bilingual Schools in Finland. Teoksessa M. Halonen, P. Ihalainen & T. Saarinen (Toim.) *Language Policies in Finland and Sweden. Interdisciplinary and Multi-sited Comparisons*. Bristol: Multilingual Matters, 57–89.

Brammerts, H. & Calvert, M. (2003). Att lära genom kommunikation i tandem. Teoksessa B. Johnsson (Toim.) *Självstyrd språkinläring i tandem. En handbok*. Rapport nr 13. Härnösand: Department of Humanities. Mid Sweden University, 31–43.

Karjalainen, K. & Pilke, N. (2012). Samlokalisering, samarbete eller kanske sammansmältning? Analys av begreppet "tvåspråkig skola" i en dagstidning. Teoksessa N. Nissilä & N. Siponkoski (Toim.) *Kielet liikkeessä, Språk i rörelse, Languages in Motion, Sprachen in Bewegung. VAKKI-symposiumi XXXII. Vaasa: VAKKI Publications 1*, 58–69.

Karjalainen, K., Pörn, M., Rusk, F. & Björkskog, L. (2013). Classroom tandem – Outlining a model for Language Learning and Instruction. *Electronic Journal of Elementary Education*, 6 (1), 165–184.

Karjalainen, K. & Pörn, M. (2015). Luokkatandem kieltenopetuksen mallina. Teoksessa A-K. Mustaparta (Toim.) *Kieli koulun ytimessä – näkökulmia kielikasvatukseen*. Oppaat ja käsikirjat 2015:15. Helsinki: Opetushallitus. Saatavilla:

http://www.oph.fi/julkaisut/2015/kieli_koulun_ytimessa_nakokulmia_kielikasvatukseen

Luokkatandem (2014). <http://www.luokkatandem.com>

Sahlström, F., From, T. & Slotte-Lüttge, A. (2013). Två skolor och två språk under samma tak. Teoksessa H. Harju-Luukkainen & L. Tainio (Toim.) *Kaksikielinen koulu – Tulevaisuuden monikielinen Suomi, Tvåspråkig skola – Framtidens flerspråkiga Finland, Kasvatusalan tutkimuksia nr 62*. Jyväskylä: Suomen kasvatustieteellinen seura, 319–341.

Sundman, M. (2013). Kaksikielisiä kouluja kaksikieliseen Suomeen? Teoksessa H. Harju-Luukkainen & L. Tainio (Toim.) *Kaksikielinen koulu – Tulevaisuuden monikielinen Suomi, Tvåspråkig skola – Framtidens flerspråkiga Finland, Kasvatusalan tutkimuksia nr. 62*. Jyväskylä: Suomen kasvatustieteellinen seura, 47–67.

Pörn, M. & Karjalainen K. (2013). Klasstandem i ett tvåspråkigt skolkontext. *Kieli, koulutus ja yhteiskunta*, toukokuu 2013 (10.5.2013). Saatavilla: <http://www.kieliverkosto.fi/article/klasstandem-i-en-tvasprakig-skolkontext/>

Toropainen, O. (2010). *Utvärdering av läroämnet finska i den grundläggande utbildningen*. Uppföljningsrapporter 2010:1. Helsingfors: Utbildningsstyrelsen.

Tuokko, E. (2009). *Miten ruotsia osataan peruskoulussa? Perusopetuksen päättövaiheen ruotsin kielen B-oppimäärän oppimistulosten kansallinen arviointi 2008*. Oppimistulosten arviointi 2/2009. Helsinki: Opetushallitus.